

Верховний Суд. 2020. URL: [https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Analiz%20statistika%20\(kriminal\)%202020.pdf](https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Analiz%20statistika%20(kriminal)%202020.pdf).

9. Іванов А. П. Для чого Україні потрібна реформа суду присяжних: зрозумілою мовою. *Судово-юридична газета*. 2020. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/177599-dlya-chogo-ukrayini-potribna-reforma-sudu-prisyazhnikh-zrozumiloyu-movoyu>.

10. Реформування суду присяжних в Україні як важливий елемент підвищення довіри громадян до судової гілки влади. 2020. URL: <https://markivska-gromada.gov.ua/news/1608550504/>.

11. Пашковський М. І., Гуртієва Л. М. *Суд присяжных: история и перспективы развития. Актуальные проблемы державы и права*: Зб. наук. праць. Вип. 5. Одеса: 2000. С. 125-132.

Науковий керівник: к.ю.н, доцент Гуртієва Л. М.

Чибуківа Олександра Володимирівна

студентка 3-го курсу факультету адвокатури та антикорупційної діяльності Національного університету «Одеська юридична академія»

ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Тримання під вартою визнається винятковим найсуворішим запобіжним заходом, оскільки застосовується лише в тому випадку, якщо прокурором буде доведено, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти ризикам, які передбачені статтею 177 КПК України.

Відповідно до статті 29 Конституції України кожен має право на свободу і особисту недоторканність [1]. Застосування такого запобіжного заходу як тримання під вартою є істотним обмеженням права на свободу. Виходячи зі змісту статті 29 Конституції, розуміємо, що таке суттєве обмеження потребує виконання ряду умов, таких як: наявність обґрунтованої підозри, дотримання порядку обрання запобіжного заходу відповідно до чинного КПК та вмотивованого рішення суду [8].

У зв'язку із набранням чинності Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення процесу кримінального провадження в умовах воєнного

стану», застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою зазнало деяких змін [2].

Так, за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, за погодженням з прокурором, керівник відповідного органу прокуратури може самостійно обрати запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на строк, що не перевищує 30 діб для осіб, підозрюваних у вчиненні тяжких та особливо тяжких злочинів. Такі повноваження здійснює керівник відповідного органу прокуратури лише за умови відсутності об'єктивної можливості виконання слідчим суддею своїх повноважень, передбачених КПК.

У звичайний час строк дії ухвали слідчого судді, суду про тримання під вартою або продовження строку тримання під вартою не повинен перевищувати шістдесяті днів. Початок обчислення строку тримання під вартою починається з моменту взяття під варту, а якщо затримання підозрюваного, обвинуваченого передувало взяттю під варту, то, відповідно, з моменту затримання.

Враховуючи зміни, що відбулися у зв'язку із введенням воєнного стану на території України, строк дії ухвали слідчого судді про тримання під вартою або постанови керівника органу прокуратури про тримання під вартою може бути продовжено до одного місяця. В межах строку досудового розслідування строк тримання під вартою може продовжуватися неодноразово.

З огляду на нову редакцію ч. 5 ст. 615 КПК України, якщо неможливо провести підготовче судове засідання, то запобіжний захід, який був обраний під час досудового розслідування, вважається продовженим до вирішення питання про взяття під варту в підготовчому судовому засіданні, але не може перевищувати два місяці. Продовжується також запобіжний захід у вигляді тримання під вартою під час судового розгляду (ч. 6 ст. 615 КПК).

Таким чином, під час неодноразового продовження строку тримання під вартою в умовах воєнного стану є велика ймовірність суттєвого порушення прав особи на свободу та особисту недоторканість.

Відповідно до статті 9 Конституції України міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, становлять собою частиною національного законодавства України.

У справі «Темченко проти України» ЄСПЛ у п. 114 зазначив, що у своїй практиці він неодноразово встановлював, що розумність строку тримання під вартою ніколи не оцінювалася абстрактно [6]. У п. 68

справи «Баришевський проти України» ЄСПЛ постановив, що щоразу, коли національні суди продовжували застосовування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, вони завжди використовували подібні, навіть шаблонні формулювання, не продемонструвавши, що вони дійсно зважають на перебіг часу, тоді порушуються вимоги п. 3 ст. 5 Конвенції [5].

Так, у п. 62 рішення «Луценко проти України» ЄСПЛ констатував порушення ст. 5 Конвенції, а саме право на свободу та особисту недоторканність. Зокрема, ЄСПЛ зазначив, що будь-яке свавільне тримання під вартою не може відповідати пункту 1 статті 5 Конвенції. У результаті, законне позбавлення свободи за національним законодавством усе одно може вважатися свавільним і, таким чином, порушує Конвенцію [6].

Під час воєнного стану законодавець передбачив скасування запобіжного заходу, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав» [4]. Виклад у новій редакції ст. 616 КПК України передбачив можливість звернення підозрюваного/обвинуваченого, який тримається під вартою, з відповідним клопотанням про скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період.

Після розгляду такого клопотання, прокурор звертається до слідчого судді або до суду із клопотанням про скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою для проходження військової служби під час мобілізації, на особливий період. Особа, щодо якої скасовано запобіжний захід, зобов'язана невідкладно, але не пізніше 24 годин, з'явитися до відповідного територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем реєстрації. Якщо така особа не з'являється, до неї за клопотанням прокурора застосовується запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Проаналізувавши зміни у законодавстві під час введення воєнного стану, які відбулися у зв'язку із введенням воєнного стану, можна відзначити, що специфіка застосування запобіжного заходу у виді тримання під вартою зазнала значних змін. Численні законодавчі зміни, які відбулися з початку дії воєнного стану в Україні, з одного боку, вказують на необхідність врегулювання багатьох питань, що виника-

ють, а з іншого боку, вони не сприяють усталеній правозастосовній практиці. Аналіз відповідних нововведень показав, що деякі з оновлених положень кримінально-процесуального законодавства є цілком очікуваними та необхідними, а інші, навпаки, суперечать положенням Конституції України та практиці ЄСПЛ.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2021 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
3. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14.04.2022 р. № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>
4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав: Закон України від 15.03.2022 р. № 2125-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2125-20#Text>
5. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Баришевський проти України» від 26 лютого 2015 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a57#Text
6. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Луценко проти України» від 3 липня 2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_852#Text
7. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Темченко проти України» від 16 липня 2015 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a83#Text
8. Шепель, А. Тримання під вартою як винятковий запобіжний захід: підстави застосування. *А́лгош*. 2020. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2663-4139/article/view/1411>

Науковий керівник: к.ю.н, доц. Волошина В. К.